

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με τον όρο *αυτομόρφωση* περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. Σε αυτή την ατομική, και πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολη, πορεία κατάκτησης νέων γνώσεων, δεν ενεργεί μόνος του, όπως θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση το πρώτο συνθετικό της λέξης *αυτο-μόρφωση*. Ο άνθρωπος δεν δραστηριοποιείται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Βρίσκεται δηλαδή σε συνεχή επικοινωνία με τους άλλους, σε επαφή και ανταλλαγή με τους επίσημους ή ανεπίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με ποικίλους οργανισμούς και κέντρα κατάρτισης, ακόμη και όταν οι νέες τεχνολογίες του επιτρέπουν να μαθαίνει και να εργάζεται σε φυσική απόσταση από τους άλλους.

Με αυτή την έννοια, οι διαδικασίες και οι πρακτικές αυτομόρφωσης στη σημερινή εποχή δεν σημαίνουν την απουσία των άλλων, θεσμών και ατόμων, ούτε την κοινωνική απομόνωση του καθενός ατόμου, αλλά την ενεργητική στάση του, αφού το ίδιο αποφασίζει, άλλοτε αυτοβούλως και άλλοτε κάτω από την πίεση συγκεκριμένων αναγκών, να εκπαιδευθεί. Η ενεργητική στάση συνίσταται στο ότι ο άνθρωπος καλείται να διαμορφώσει μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες (οργανισμούς, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους) το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Όμως οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθιστούν την αυτομόρφωση αναγκαία για τα άτομα των σύγχρονων κοινωνιών είναι οι νέες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις και οι συνεπακόλουθες μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας. Μία από τις συνέπειες αυτών των αλλαγών είναι ότι πολλά επαγγέλματα χάνουν γρήγορα την αξία και τη χρησιμότητά τους, ενώ οι γνώσεις και οι δεξιότητες που τα άτομα κατέκτησαν στα πρώτα στάδια της ζωής τους καθίστανται ανεπαρκείς για το παρόν και το μέλλον. Η συνολική τεχνολογική αναδιάρθρωση της εργασιακής δραστηριότητας στερεί όλο και περισσότερο στα άτομα τη δυνατότητα να διατηρούν μία και μοναδική επαγγελματική ταυτότητα σε όλη τη διάρκεια της ενεργού ζωής τους. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από τις ψυχοκοινωνικές συνέπειες αυτής της κατάστασης για τα άτομα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους. Το γεγονός αυτό επιβάλλει στα άτομα να κατακτούν διαρκώς γνώσεις, να ανανεώνουν τις δεξιότητές τους, να αποκτούν γρήγορα νέες ειδικεύσεις, δηλαδή, να εκπαιδεύονται συνεχώς.

Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19^ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη καθίσταται επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στο χώρο (το σχολείο) και το χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Αλεξάνδρα Κορωναίου, Εκπαιδευοντας Εκτός Σχολείου, 2002 (Διασκευή)

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: ... οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους ...

Μονάδες 12

B2. α) Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος του κειμένου; (Η εκπαίδευση δεν νοείται ... των σχολικών τειχών) (μονάδες 4)

β) Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου του κειμένου (μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3. α) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: ατομική, επιτρέπουν, ανεπαρκείς, διαφορετικές, επεκτείνεται. (μονάδες 5)

β) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: συνεχή, χρησιμότητα, συνέπειες, δεξιότητες, καθίσταται. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B4. Να επισημάνετε τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα επιστημονικού λόγου στο κείμενο που σας δίνεται.

Μονάδες 6

Γ1. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνετε τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

Το κείμενο προσδιορίζει την αυτομόρφωση ως αναγκαία εκπαιδευτική δράση την οποία αναλαμβάνει με ατομική πρωτοβουλία ο σύγχρονος άνθρωπος αξιοποιώντας την κοινωνική αλληλεπίδραση, την παιδεία και την τεχνολογία. Ως διαδικασία προϋποθέτει τη δραστική συμμετοχή του ατόμου στη διαμόρφωση των όρων της εκπαίδευσης. Σήμερα μάλιστα η αναγκαιότητα της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης ενισχύεται από την επιστημονική και τεχνική εξέλιξη και τις ραγδαίες μεταβολές που συντελούνται στις εργασιακές συνθήκες. Η τεχνοκρατική οργάνωση επιβάλλει την αλλαγή δύο ή τριών επαγγελματιών και επομένως την επιτακτική ανανέωση των ειδικών γνώσεων και ικανοτήτων. Γι' αυτό πλέον η εκπαίδευση δεν περιορίζεται χρονικά και κοινωνικά στα όρια του παραδοσιακού σχολείου αλλά μετατρέπεται σε δια βίου υποχρέωση.

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: ... **οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους ...**

Μονάδες 12

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, οι οικονομικές σκοπιμότητες και οι συνθήκες της παραγωγής αλλάζουν δραματικά τις εργασιακές σταθερές του βιομηχανικού κόσμου. Η μεταβιομηχανική, λοιπόν, εργασία σε συνθήκες αυτοματισμού, γέννησης νέων ειδικοτήτων σε συνδυασμό με την παρούσα ή και μελλοντική οικονομική κρίση θέτουν ως δεδομένο ότι οι νέοι άνθρωποι δε θα έχουν μία σταθερή επαγγελματική πορεία. Η στείρα εξειδίκευση δεν αποτελεί πλέον το αποκλειστικό εφόδιο για την επαγγελματική αποκατάσταση και επιτυχία. Καθώς δεν αρκούν πλέον τα τυπικά προσόντα, η διαρκής μόρφωση και επιμόρφωση κρίνεται απαραίτητη όπως επίσης και η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία και το ελεύθερο πνεύμα του εργαζόμενου προκειμένου να ανταποκριθεί στα νέα επαγγελματικά δεδομένα.

B2. α) Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος του κειμένου; (Η εκπαίδευση δεν νοείται ... των σχολικών τειχών) (μονάδες 4)

β) Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου του κειμένου (μονάδες 3)

Μονάδες 7

β) Η παράγραφος έχει τα εξής δομικά μέρη:

θεματική περίοδος: «Η εκπαίδευση δε νοείται πια...έως...κατά τον 19^ο αι.»

λεπτομέρειες – σχόλια – ανάπτυξη: «Και τούτο...έως...πρακτικές της καθημερινής ζωής»

κατακλείδα: «Η εκπαιδευτική πράξη καθίσταται...έως...πέραν των σχολικών τειχών»

α) η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, επιχειρήματα (Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο...)

B3. α) Να γράψετε ένα α ν τ ώ ν υ μ ο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ατομική, επιτρέπουν, ανεπαρκείς, διαφορετικές, επεκτείνεται. (μονάδες 5)

β) Να γράψετε ένα σ υ ν ώ ν υ μ ο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

συνεχή, χρησιμότητα, συνέπειες, δεξιότητες, καθίσταται. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

α) ατομική ≠ συλλογική, κοινωνική, ομαδική...

επιτρέπουν ≠ απαγορεύουν, εμποδίζουν, αποτρέπουν, δυσχεραίνουν...
ανεπαρκείς ≠ επαρκείς, ικανές, κατάλληλες, πρόσφορες, αρκετές, πλήρεις...
διαφορετικές ≠ όμοιες, κοινές, παρόμοιες, αντίστοιχες...
επεκτείνεται ≠ περιορίζεται, συρρικνώνεται, περικλείεται...

β) συνεχή = διαρκή, μόνιμη
χρησιμότητα = αξία, ωφέλεια, ωφελιμότητα, προσφορά...
συνέπειες = αποτελέσματα, επιπτώσεις, επιδράσεις, επιρροές...
δεξιότητες = ικανότητες, εφόδια, επιτηδειότητα, δυνατότητες
καθίσταται = γίνεται, εξελίσσεται, αναγορεύεται...

B4. Να επισημάνετε τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα επιστημονικού λόγου στο κείμενο που σας δίνεται.

Μονάδες 6

Το κείμενο ανήκει στο επιστημονικό γένος· χαρακτηριστικό παράδειγμα επιστημονικού κειμένου. Είναι λόγος:

- αντικειμενικός (διότι αναφέρεται σε αντικειμενικά δεδομένα και τεκμήρια γύρω από το κεντρικό θέμα «αναγκαιότητα της αυτομόρφωσης»)
- περιγραφικός (διότι αναλύει και παρουσιάζει το φαινόμενο)
- αποδεικτικός (διότι χρησιμοποιεί λογικά επιχειρήματα, τεκμήρια, επιστημονικές παραπομπές, γενικά αποδεκτές αλήθειες)
- ερμηνευτικός (ερμηνεύει την πραγματικότητα και αιτιολογεί)
- απρόσωπος (το γ' πρόσωπο)
- ορθολογικός (η χρήση επιστημονικών εννοιών, συλλογισμών και τεκμηρίων)
- κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, αναφορική λειτουργία

Γ1. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνετε τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

«Τα σχολικά θρανία και τα «θρανία της ζωής»

Πρόσφατες μελέτες που αφορούν τις συνθήκες εργασίας στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποκαλύπτουν ότι οι εργαζόμενοι θα χρειαστεί τα επόμενα χρόνια να αλλάξουν αρκετές φορές αντικείμενο εργασίας. Η διαπίστωση αυτή ανοίγει εκ νέου το θέμα της επιμόρφωσης, της δια βίου εκπαίδευσης. Άλλωστε σε αυτό συμβάλλει και η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας που μας προϊδεάζει και για όσα θα συμβούν στο μέλλον.

Η αυτομόρφωση, λοιπόν, αν και ως διαδικασία παιδείας εντοπίζεται στο απώτατο παρελθόν, αποκτά σήμερα έναν επιτακτικό χαρακτήρα. Δεν αποκλείεται το κίνητρο της πολυμαθειας και η συνέχιση του γοητευτικού ταξιδιού στα μονοπάτια της γνώσης, πέρα από τα σχολικά θρανία. Σήμερα όμως η συνεχιζόμενη κατάρτιση τείνει να γίνει όρος της επαγγελματικής και κοινωνικής επιβίωσης του ατόμου. Μόνο μέσα από την επιμόρφωση ή τη συνεχή κατάρτιση θα μπορέσει να ανταποκριθεί ο σύγχρονος εργαζόμενος στις μεταβολές που συντελούνται στον εργασιακό τομέα.

Εξάλλου είναι πρόδηλη η πρόοδος στην επιστήμη, επομένως και στις τεχνικές εφαρμογές. Δεν υπάρχει κανείς που φιλοδοξεί να ανταποκρίνεται στον επιστημονικό του τομέα που θα αρνηθεί την υποχρέωση της διαρκούς επιμόρφωσης, της παρακολούθησης των εξελίξεων. Είναι η συνεχιζόμενη εκπαίδευση του επιστήμονα που τον κάνει ικανό να ανταποκρίνεται στα επιστημονικά του καθήκοντα, να αισθάνεται ασφαλής και δημιουργικός αλλά και να εξασφαλίζει την επαγγελματική του προοπτική.

Για όλους –ανεξάρτητα από το επίπεδο κατάρτισης ή την επαγγελματική δραστηριότητα– η «αυτομόρφωση» γίνεται εργαλείο εξέλιξης και ανανέωσης. Προστατεύει από την εξειδίκευση και την τυποποίηση και τροφοδοτεί τη δημιουργικότητα. Έτσι δεν συμπληρώνονται ή ανανεώνονται απλώς τα επαγγελματικά εφόδια αλλά και το ενδιαφέρον για τη δουλειά, το αίσθημα της πληρότητας.

Τέλος, πέρα από τη «χρησιμότητα» της διαρκούς μόρφωσης καλό είναι να θυμόμαστε τη γοητεία που έχει η γνώση. Η διαρκής «μαθητεία» είναι η διατήρηση της πνευματικής και ψυχικής

νεότητας, η ενεργός συμμετοχή στη ζωή, η κατανόηση της πολυπλοκότητας των κοινωνικών φαινομένων και της ιστορικής συγκυρίας.

Καθώς το αίτημα της μόρφωσης πραγματώνει στην ουσία το αίτημα της ζωής είναι ποικίλοι οι φορείς που μπορούν να το αναλάβουν. Καταρχάς οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί μηχανισμοί μπορούν και πρέπει – πέρα από την εγκύκλια παιδεία- να ανοίξουν κύκλους και δραστηριότητες επιμόρφωσης. Και αν αυτό συμβαίνει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να απλωθεί με αναλογίες και στη δευτεροβάθμια. Δείχνει ιδανική η εικόνα ενός λυκείου που τα απογεύματα διοργανώνει κύκλους «μαθημάτων» που απευθύνονται σε γονείς, παλιούς μαθητές, κατοίκους της γειτονιάς.

Σημαντική είναι η συμβολή των επιστημονικών συλλόγων. Κατ' αναλογία με τους εκπαιδευτικούς φορείς αναλαμβάνουν την επιμόρφωση των μελών τους. Παράλληλα όμως μπορούν να «ανοίξουν» και να επεκταθούν σε εκλαϊκευτικά σεμινάρια που απευθύνονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Αντίστοιχα μπορούν να συμπεριφερθούν και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις* αν δημιουργήσουν «σχολεία» επαγγελματικής επιμόρφωσης εξοικειώνουν τους εργαζόμενους με τις νέες τεχνολογίες και τους προστατεύουν από την ανεργία.

Μία τεράστια δυνατότητα αυτομόρφωσης ανοίγουν οι νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο. Ο παγκόσμιος ιστός είναι ένας απέραντος χώρος για την αναζήτηση και αξιοποίηση της γνώσης. Παράλληλα προσφέρει τη δυνατότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της εξατομίκευσης των διαδικασιών τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη διαδικασία.

Τέλος σημαντική είναι η προσφορά της τέχνης, των χώρων τέχνης, των πολιτιστικών ιδρυμάτων, των μαζικών μέσων ενημέρωσης. Η μόρφωση που προσφέρουν μπορεί να είναι λιγότερο χρηστική αλλά όχι λιγότερο πολύτιμη. Γιατί μπορεί να μην κατοχυρώνουν επαγγελματικές προοπτικές αλλά πλουτίζουν την ψυχή και το νου και κάνουν γοητευτικό και δημιουργικό τον ελεύθερο χρόνο.

Τώρα, λοιπόν, που ετοιμαζόμαστε να εγκαταλείψουμε τις σχολικές αίθουσες και να βγούμε έξω από τα τείχη του σχολείου μας καλό είναι να συνειδητοποιήσουμε ότι στην ουσία δεν αποχαιρετάμε τα θρανία. Απλώς κλείνει ο κύκλος της σχολικής ζωής και ανοίγει ο απέραντος και ατέλειωτος χώρος της κοινωνικής μας πια μαθητείας.

(σ.σ: οι απαντήσεις είναι ολωσδιόλου ενδεικτικές* όπου δίνονται περισσότερες από τις ζητούμενες απαντήσεις είναι για να καλυφθεί η ενδεχόμενη ποικιλία των μαθητικών απαντήσεων. Καλή συνέχεια)